

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1927 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åvägbringande av utredning och förslag rörande ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande.

Första lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 124 i första kammaren av herr *Schlyter* med instämmande beträffande motionens syfte av herr *Edw. Larson m. fl.*, nr 158 likaledes i första kammaren av herr *Luterkort* samt nr 180 i andra kammaren av herr *Leo*.

I motionerna I:124 och II:180, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Konungen anhålla om förnyad utredning av frågan om ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande samt om utredningens framläggande för nästkommande års riksdag jämte det förslag, vartill densamma må föranleda.

I motionen I:158 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning på vad sätt och i vilken utsträckning rätt till ersättning för tjänstgöring bör tillkomma nämndeman samt för riksdagen vid 1928 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för motionärernas yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Nämndemansbefattningen är i huvudsak ett oavlönat förtroendeuppdrag. I åtskilliga fall har emellertid ersättning tillerkänts nämndemän för fullgörandet av deras uppdrag. En närmare redogörelse härutinnan lämnas i motionerna I:124 och II:180, till vilken utskottet tillåter sig hänvisa. Det må emellertid här erinras om de viktigaste fallen, nämligen att ersättning beretts nämndemännen för inställelse vid brottmålsrannsaking å urtima ting eller extra rättegångsdag under lagtima ting så ock vid tingsammansträden med tremansnämnd.

Gällande bestämmelser om ersättning åt nämndemän.

Den i förevarande motioner väckta frågan har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. I utlåtande över en vid 1898 års riksdag avgiven motion i ämnet anförde statsutskottet:

Tidigare behandling av fråga om ersättning för nämndemansuppdrag.

Enär nämndemansinstitutionen är och, enligt utskottets mening, bör förbliva byggd på den grundsats, att befattningen såsom nämndeman är ett på medborgarnas förtroende grundat hedersuppdrag, för vilket avlöning ej bör upp-bäras, får utskottet, vilket icke försport, att någon svårighet uppstått att finna lämpliga personer till besättning av lediga nämndemansbefattningar, hemställa, att förevarande motion icke må av riksdagen bifallas.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid behandling åren 1901 och 1902 av motioner i samma ämne intog statsutskottet enahanda ståndpunkt, och ej heller dessa motioner vunno riksdagens bifall.

Då 1918 års lagtima riksdag fattade beslut om reseersättning till nämndeman för inställelse vid tingssammanträde med tremansnämnd i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag, förelåg emellertid ånyo i en inom andra kammaren väckt motion ett förslag i ämnet, avseende att ej blott reseersättning utan jämväl dagtraktamente till närmare angivet belopp skulle tillerkännas nämndeman, som hade att tjänstgöra å sammanträde med tremansnämnd. I den sålunda väckta frågan yttrade lagutskottet i utlåtande nr 34 följande:

Ehuru i allmänhet ej någon olägenhet torde hava visat sig vid tillämpning av nuvarande ordning, enligt vilken nämndemansbefattningen är ett oavlönat förtroendeuppdrag, kan dock samma ordning verka såsom ett penningstreck, som hindrar valet av de personer, åt vilka flertalet väljare helst skulle anförtro uppdraget. Emellertid anser utskottet, att om dagtraktamente tillerkännes nämndemän vid de tillfällen, vilka avses i motionen, dagtraktamente också bör ifrågakomma för nämndemän, vilka tjänstgöra under de allmänna rättegångsdagarna. Denna fråga är dock av den invecklade beskaffenhet, att densamma tarvar en grundligare utredning än utskottet är i tillfälle att åstadkomma. Utskottet är därför av den mening, att riksdagen bör, med godtagande av Kungl. Maj:ts förslag om reseersättning till nämndemännen för inställelse å sammanträden med tremansnämnd, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning ersättning må tillerkännas nämndemän för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande utöver vad för närvarande i dylikt avseende är stadgat.

Under åberopande av vad lagutskottet sålunda anfört, hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 april 1918, nr 126, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning måtte tillerkännas nämndemän för de kostnader, som vore förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kunde föranledas.

*Utredning
ang. frågan
om ersätt-
ning för
nämnde-
mansupp-
drag.*

Med anledning av denna riksdagens framställning anbefallde Kungl. Maj:t de sakkunniga, vilka tillkallats för revision av resereglementet, att avgiva utlåtande över framställningen. De sakkunniga införskaffade yttranden i ämnet från häradshövdingarna och nämnderna i rikets domsagor, och i det övervägande flertalet av de inkomna yttrandena tillstyrktes utsträckning av nämndemäns rätt till ersättning för ifrågavarande kostnader. Den årliga totalkostnaden för reseersättning och dagtraktamente till nämndemännen för inställelse

vid lagtima och urtima ting skulle enligt de sakkunnigas under vissa förutsättningar (dagtraktamente 15 kronor; åtta nämndemän för varje allmänt tings- sammanträde) uppgjorda approximativa beräkningar belöpa sig till 1,050,000 —1,350,000 kronor, därav omkring 675,000 kronor reseersättning och återstoden dagtraktamente. De sakkunnigas utredningsarbete har emellertid icke i vidare mån fullföljts. Beträffande den verkställda utredningens resultat lämnas i motionerna I:124 och II:180 vissa närmare upplysningar.

Jämväl processkommissionen har i sitt betänkande angående rättegångsväsen- dets ombildning uttalat sig i förevarande fråga. I detta uttalande, vilket i sin helhet återgives i motionerna I:124 och II:180, anför kommissionen bland annat, att de skäl för allmänna bestämmelser om ersättning till nämndemän, som legat bakom riksdagens omförmälda skrivelse, komme att med icke mindre styrka göra sig gällande i den nya domstolsorganisationen, som med få undan- tag förutsatte täta domstolssammanträden över hela riket och som riktade sina krav på deltagande i rättsskipningen till en betydligt vidare lekmannakrets än det nuvarande domstolsväsendet. Processkommissionen hade dock icke ansett sig böra närmare ingå på grunderna för ifrågavarande ersättnings beräk- nande, då kommissionen utgått från att vid genomförandet av den nya rätte- gångsordningen den ovannämnda utredningen i ämnet avslutats och jämväl lett till allmänna stadganden om ersättning till nämndemän. I kostnadsfrågan ut- talar processkommissionen den förmodan, att det vore sannolikt, att den nya or- ganisationen på det hela komme att medföra någon höjning av de med avseende å nuvarande förhållanden beräknade kostnaderna.

*Processkom-
missionen.*

Utskottet intager till den i motionerna väckta frågan samma ståndpunkt, som kom till uttryck i 1918 års lagutskotts utlåtande nr 34 och som föranledde riks- dagens berörda skrivelse med begäran om utredning och förslag i detta ämne. Enligt utskottets mening bör följaktligen den avbrutna utredningen åter upp- tagas, och synes den böra verkställas utan samband med den fortsatta behand- lingen av processkommissionens förslag till rättegångsväsendets ombildning. Vid utredningen böra givetvis beaktas de förändrade förhållanden, som i olika hänseenden inträtt, sedan ärendet senast var föremål för undersökning. Med hänsyn bland annat därtill, att antalet tingssammanträden vid många härad- rätter ökats och att nya grunder för beräkning av reseersättning vid förrätt- ning i statens ärenden meddelats, påfordras uppenbarligen nya kostnadsberäk- ningar. Att staten vid ett genomförande av förslaget skall gälda såväl rese- ersättning som dagtraktamente åt nämndemännen, finner utskottet med hänsyn till uppdragets natur principiellt riktigt. Med den omfattning, som den för- nyade utredningen kommer att få, anser sig utskottet ej kunna förvänta utred- ning och förslag i ämnet till nästkommande års riksdag, men förutsätter ut- skottet, att utredningen verkställas så skyndsamt, som förhållandena medgiva.

Utskottet.

Utskottet får på grund av det anförda hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville

taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning må tillerkännas nämndemän för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende är stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kan för-
anledas.

Stockholm den 1 april 1927.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman, Hederstierna, Jacob Larsson, Klefbeck, Borell, Erik Anderson, P. E. A. Jonsson* och *Per Gustafsson**;

från andra kammaren, herrar *Lindqvist* i Halmstad*, *af Ekenstam, Leo**, *Nilsson* i Antnäs, *Johansson* i Brånalt, *Carlson* i Mölndal, *Sjögren* och *Olsson* i Rimforsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Borell*, som, med instämmande av herrar *Hederstierna, Erik Anderson, P. E. A. Jonsson, af Ekenstam, Nilsson* i Antnäs, *Johansson* i Brånalt och *Olsson* i Rimforsa, yrkat, att utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

»Utan att taga ställning till frågan, om och i vilken omfattning ersättning för nämndemansuppdrag, utöver vad redan sker, bör utgå, anser utskottet skäl ej förefinnas för riksdagen att nu upprepa den av riksdagen tidigare gjorda framställningen i ärendet till Kungl. Maj:t. Då med visshet lärer kunna antagas, att frågan om mer eller mindre omfattande omläggning av processväsendet inom en ej alltför långt avlägsen tid kommer att föreläggas riksdagen, därvid en av de centrala punkterna säkerligen blir frågan om lekmanneelementets insats i rättsskipningen, synes nu ifrågavarande ärende lämpligen bära i samband därmed upptagas och avgöras. Någon våda för ett sådant uppskjutande av frågan synes ej förefinnas, då hittills icke försports svårighet att under nu gällande ordning besätta nämndemansbefattningarna.

För ett uppskov med frågan, som är av betydande ekonomisk räckvidd, tala ock alltjämt de statsfinansiella skälen.

Utskottet får alltså hemställa,

att ifrågavarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»
